

LAPIN METSÄRAATI

Metsäraadin kannanotto Lapin metsien ilmastoviisaaseen ja oikeudenmukaiseen käyttöön.

JOHDANTO

Lapin metsillä on suuri merkitys Suomen ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Lapin asukkaista koostuneen kansalaisraadın tehtävänä oli tuottaa yhteinen kannanotto siitä, miten Lapin metsiä tulisi käyttää ilmastoviisaasti ja oikeudenmukaisesti. Kutsu metsäraadin jäseneksi lähetettiin 6000 satunnaisesti valitulle Lapin maakunnan asukkaalle syyskuussa 2022. Kutsuun vastanneiden 240 vapaaehtoisen joukosta raatiin poimittiin satunnaisesti 33 henkilöä siten, että raati vastasi mahdollisimman hyvin Lapin maakunnan väestöä asuinpaikan, sukupuolen, iän ja koulutustaustan mukaan. Raadissa oli mukana sekä metsänomistajia että henkilöitä, jotka eivät omista metsää.

Metsäraati kokoontui kahtena viikonloppuna 5.–6.11. ja 19.–20.11. Kokoontumisten aikana raati kuuli asiantuntijaesityksiä Lapin metsien tilasta, metsien käytöstä ja ilmastonmuutoksen vaikutuksista sekä keskusteli yhdessä metsien käytön tilanteesta ja keskeisistä ongelmakohdista. Lisäksi raati kuuli asiantuntijoita etäyhteydellä 17.11. ja sai kirjallista taustatietoa aiheesta. Keskustelujensa päätteeksi raati muodosti yhteisen kannanoton, johon koottiin Lapin metsien ilmastoviisaan ja oikeudenmukaisen käytön tilannekuva, keskeisimmät ongelmakohdat ja raadın suositukset.

Kannanotto on raatilaisten yhteisen työskentelyn tulos ja sen sisältämät suositukset raatilaisten yhteisesti hyväksymät. Kannanotto tai sen osat eivät heijastele kenenkään yksittäisen raatilaisten mielipiteitä. Järjestäjät tai asiantuntijat eivät osallistuneet kannanoton sisällöstä päättämiseen. Raati luovuttaa kannanottonsa Lapin Liiton koordinoimalle Vihreän siirtymän jaostolle.

Lapin metsäraadin järjestivät Luonnonvarakeskuksen, Turun yliopiston ja Suomen ympäristökeskuksen tutkijat.

METSÄRAADIN KANNANOTTO

Metsien käytön tilannekuva

Kansalaisraati katsoo, että on Lapin metsien ilmastoviisaassa ja oikeudenmukaisessa käytössä on keskeistä huomioida seuraavat lähtökohdat:

Metsähallituksella on tärkeä rooli eri käyttömuotojen yhteensovittamisessa. Valtio omistaa Lapin metsistä suurimman osan (64 %), joten sillä on valtava merkitys kaikessa metsien käyttöön liittyvässä päätöksenteossa. Lapin metsissä on paljon hiilinieluja.

Lappi ei ole yksi yhtenäinen alue.

Metsillä on monia käyttäjiä (mm. tuulivoima, matkailu, porotalous, metsästys, teollisuus, virkistyskäyttö, marjastus, kaivosteollisuus), yhteistyö ja ristiriitojen sovittelu on keskeistä. Yhteensovittelua tehdään mm. kaavoituksella, josta päättää kunta.

Matkailulla on suuri merkitys Lapille.

Saamelaiden kotiseutualueella hakkuut ovat pienentyneet viimeisinä vuosikymmeninä, mm. koska hakkuita on rajoitettu 20 vuodeksi yli 10 vuotta sitten. Tilanne on parantunut yhteensovittamisen (retkeily, matkailu, metsätalous) vuoksi. Lisäksi 70 % koko valtakunnan suojelualueista sijaitsee siellä.

Lapissa on paljon vanhoja metsiä, jotka ovat tärkeitä luonnon monimuotoisuudelle. Vanhat metsät, joiden kasvu on hidastunut, eivät ole niin hyviä hiilinieluja, mutta ne ovat hiilivarastoja.

Hiilinielujen säilyttäminen vaatii kestävää käyttöä. Hiilinielujen ajantasainen tieto puuttuu.

Kotimaisen puuraaka-aineen tarve kasvaa. Puutavaran riittävyyden turvaaminen on haasteellista ilmaston muuttuessa ja kysynnän kasvaessa.

Metsälain muutos (2014) sallii uudistushakkuun metsässä, joka on nuorempi ja jossa puiden läpimitta on aiempaa pienempi.

Hiilinielut vähenevät, kun tehdään liian aikaisin uudistushakkuuta.

Yksityiset metsänomistajat haluaisivat suojella useammin, kuin mihin on rahoitusta saatavilla. Rahoitus loppuu joka vuosi kesken.

Metsien käytön ongelmakohdat

Kansalaisraati katsoo, että Lapin metsien ilmastoviisaassa ja oikeudenmukaisessa käytössä nykyisellään keskeisimmät ongelmakohdat ovat seuraavat:

Osittain ristiriitaiset käyttöpaineet lisääntyvät (metsä-teollisuuden puuntarve, kaivostoiminta, tuulivoima, virkistyskäyttö, porotalous, matkailu jne.); samaan aikaan pitäisi sekä kompensoida päästöjä, että tuottaa raaka-ainetta teollisuudelle.

Puuraaka-aineen kysyntä kasvaa, mikä on riski hiilinielujen riittävyydelle ja monimuotoisuudelle.

Arvion mukaan Suomen maankäyttösektorin hiilinielut kattavat vain puolet Suomen liikenteen ja teollisuuden päästöistä. Haasteena on erilaisten käyttäjien, erilaisten alueiden ja elinkeinojen tarpeiden yhteensovittaminen, millä taattaisiin oikeudenmukainen metsien käyttö Lapissa. Uudistushakkuuta tehdään liian nuorissa kesken-kasvuissa metsissä.

Metsien suojeluun liittyvät taloudelliset haasteet ovat ratkaisematta sekä yksityisten että valtion metsien osalta.

Metsähallituksen on toteutettava valtioneuvoston asettamia tuottovaatimuksia, jotka eivät ole linjassa ilmastotavoitteiden kanssa. Ongelmana on, että valtioneuvosto ei tee päätöksiä, vaan siirtää päätöksiä tulevaisuuteen, vaikka on olemassa esim. Ilmastopaneelin selkeät suositukset.

Ongelmana on luotettavan, puolueettoman ja kansantajuuden tiedon ja kokonaisnäkökulman saanti siitä, mikä olisi ilmastoviisasta metsien käyttöä.

Suosituksukset Lapin liitolle ja Lapin vihreän siirtymän jaostolle

Jotta Lapin metsien käyttö olisi ilmastoviisasta ja oikeudenmukaista, kansalaisraati antaa Lapin liitolle ja Lapin vihreän siirtymän jaostolle seuraavat suositukset:

Tarvitaan yleinen ja koko Lapin laajuinen metsien tilannekatsaus tiedonkulun parantamiseksi ja avoimuuden lisäämiseksi. Kaikki käyttötarpeet vaativat tilanteen jatkuvaa tarkkailua, jotta tilanne säilyisi kestävä. Metsäkeskus toimii ulkopuolisena ja puolueettomana tahona tarkkailemassa.

Metsien kestävä käytön turvaamiseksi vaaditaan pitkäjänteisyyttä yli hallituskausien. Päätöksenteon tueksi tarvitaan tutkittua tietoa sekä kykyä tunnistaa riskit. Tämä auttaa tulevan kysynnän ja hiilinielujen riittävyyden tiedostamiseen.

Tarvitaan vuotuinen maksimihakkuukiintiö siitä, kuinka paljon on kestävä hakata hiilinielujen tasapainon säilyvyyden kannalta ja mikä on metsien uudistamistarve. Kiintiön tulee kattaa sekä yksityiset että valtion metsät kokonaisuudessaan. Kiintiön tarkoitus on rajoittaa hakkuuta tarvittaessa, se ei velvoita hakkaamaan. Valvonnalla huolehditaan hiilinielujen säilymisestä ja hakkuuoikeuksien oikeudenmukaisesta jakautumisesta.

Metsien monimuotoisuus turvataan oikeanlaisella metsänhoidolla/hakkuumenetelmillä.

Suomen päästöjen määrää pitäisi pudottaa hiilinielujen tasalle taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävällä tavalla. Tämä pitää sisällään esimerkiksi energiantuotannon, teollisuuden, kuluttajat, liikenteen ja maankäytön päästöt.

Jatketaan avointa keskustelua ja osallistavaa suunnittelua, jossa kaikki asianosaiset ja eri sidosryhmät kuten eri elinkeinojen, alueiden, metsän käyttäjien ja metsänhoitoyhdistysten edustajat ovat mukana. Tätä keskustelua voidaan tarpeen mukaan käydä myös kuntatasolla. Eri intressien lisäksi pitää huomioida eri toimenpiteiden ilmasto- ja muut ympäristövaikutukset. Ratkaisussa on huomioitava olemassa oleva tietopohja mielipiteiden lisäksi.

Metsälaki ja -asetus pitäisi ottaa uudelleentarkasteluun huomioiden hiilinielujen ja hiilivarastojen säilyttäminen ja kasvattaminen. Nuorten, keskenkasvuisten metsien, jotka ovat merkittäviä hiilinielujen kannalta, päätehakkuista pitäisi luopua, kuten aikaisemmassa metsälaiissa ennen vuotta 2014 oli säädetty rungonhalkaisijan mukaan.

Lisätään yksityismetsänomistajien motivaatiota metsien kestävä käyttöön ja suojeluun taloudellisten kannustimien kuten verotuksen ja rahoituksen avulla sekä tiedollisten ohjauskeinojen kuten koulutuksen avulla.

Yritystoiminnan täytyy kompensoida aidosti ja läpinäkyvästi aiheuttamansa haitat. Pitää ottaa huomioon, että kaikkea luonnolle aiheutettua haittaa ei kuitenkaan voida korvata rahalla. Yritystoiminnan tulee välttää ympäristövahinkoja. Kehitetään merkittävästi kiertotaloutta, jolla vähennetään luonnon raaka-aineiden ylikulutusta.

Valtioneuvoston on vietävä viipymättä eteenpäin Ilmastopaneelin selkeät suositukset hiilinielujen pelastamiseksi. Valtioneuvoston on pienennettävä Metsähallituksen Metsätalous Oy:n tuottovaatimuksia sekä päätettävä, että valtion metsiä ei hakata yli metsien vuotuisen kasvun. Lapin liiton ja Lapin kansanedustajien tulee olla aktiivisia näiden asioiden edistämässä ja seuraamisessa.

Lapin liiton tulisi aktiivisesti tiedottaa valtakunnallisesti siitä, mikä merkitys Lapin metsillä on Suomen hiilinieluina ja ilmastonmuutoksen torjunnassa. Kansalaisille tulee tarjota helposti lähestyttävää sekä luotettavaa tutkittua tietoa siitä, mikä ilmastovaikutus eri metsänhoito- ja maankäsittelymenetelmillä sekä muulla maankäytöllä on.

Aineisto on osa Ilmastotoimet puntarissa -hankkeen järjestämää Lapin metsäraatia.
Ilmastotoimet puntarissa (FACTOR) -hanketta rahoittaa Suomen Akatemia.